

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO. 28 (3532) ●

● ЧАЦВЕР, 27 ЛІПЕНЯ, 2017

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Справы, мары, спадзяванні
Уражаннямі ад VII з'езда беларусаў свету дзяліліся яго ўдзельнікі **Стар. 2**

“Ельня”: урокі ў імя будучыні
Першы ў Беларусі спецыялізаваны экалагічны клас ужо год працуе ў школе аграгарадка Германавічы **Стар. 3**

Вечарына з песнямі
Традыцыйная беларуская “Вечарына з “Купалінкай”, што прайшла ў літоўскай Клайпедзе, мела неверагодны поспех **Стар. 4**

СУСЕДЗІ

Родныя галасы з Мікалаева

Цікавыя імпрэзы і сустрэчы прайшлі ў плыні Дзён беларускай культуры ў Мікалаеўскай вобласці

Іван Іванаў

Моцнае дрэва, заўважаюць мудрыя людзі, расце адначасова і ўверх, і ўглыб. Гэтакаса і абачлівыя кіраўнікі беларускіх суполак, разгортваючы дзейнасць, імкнуцца не проста пырхнуць-“адзначыцца” на людзях, бліснуць чарговым “удзелам”. Яны паглыбляюцца ў гісторыю Бацькаўшчыны, асвойваюць багатыя радовішчы беларускай мовы, да таго ж самі вучацца спяваць, танцаваць, гожа трымацца на розных сцэнічных пляцоўках і пры тым гаварыць прыгожа. І з людзьмі ладзіць, і з уладамі, а таксама з каханымі-блізкімі-роднымі, якім часам бурная грамадская дзейнасць — не даспадобы...

Па ўсім бачна, кіраўніца беларускай суполкі “Голас Радзімы” з Мікалаева Таццяна Дзяменнікава ды сябры-паплечнікі, сярод якіх і яе дачка з зяцем, у беларускім руху — не “дзеля галачкі”. Яны глыбока пускаюць карані ў родную культуру, моцна трымаюцца за традыцыі продкаў, аднак жа ўмеюць на сучаснай мове, “без нафталіну” данесці тыя скарбы жыхарам і гасцям Мікалаева, украінскага горада суднабудаўнікоў. Прычым усё больш адметныя, рэзанансныя рытунцы і праводзяць імпрэзы. Пачыналі,

Узнагароды і каштоўныя падарункі — для ўдзельнікаў святочнага канцэрта

помніцца, са сціплага ўдзелу ў мясцовых этнафэстах, выставах, канцэртах, потым асвоіліся ў літаратурна-музычных вечарынах, пачалі ладзіць беларускія “Вячоркі”. Цяпер жа праекты суполкі набываюць міжнародны маштаб. Наша газета пісала, што ў Мікалаеве на пачатку лета прэзентавалася выстава “Завуся я толькі Янка Купала” — былі прадстаўлены матэрыялы з фондаў Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы да юбілею Песняра (“Такі прыцягальны Купала” — ГР, 7.07.2017). Беларуская суполка на той імпрэзе выдатна дапоўніла экспазіцыю — вершамі, песнямі, танцамі.

Нядаўна ж Таццяна Дзяменнікава напісала нам: “Правялі ўжо два мерапрыемствы ў плыні Дзён беларускай

культуры ў Мікалаеўскай вобласці. Асабліва запомніўся ўсім святковы канцэрт, які мы зладзілі 17.06.2017”. Спадзяюся, украінскае слова “святковы” тут зразумелае й без перакладу. Яно й на шматколернай афішы, што запрашала мікалаеўцаў і гасцей горада ў Абласны палац культуры. Прычым: “вхід вільний”. І “гості заходу” — гэта значыць імпрэзы, мерапрыемства — бачны на здымках: народны артыст Украіны Мікола Коваль з Кіева і народны тэатр песні, музыкі ды ігры “Крынічка” з Кобрына. Па спасылках, якія скінула Таццяна, бачна: беларускі канцэрт меў добры розгалас у СМІ, пра падзею пішуць на інтэрнэт-форумах. Таццяну парадавала паведамленне, што прыйшло на яе мэйл ад Максіма, што жыве ў Мікалаеве: “Вялікі вам

дзякуй за такі надзвычайны, душэўны і чысты канцэрт! Я атрымаў шмат уражанняў, зарад пазітыву і цяпла. І я быў такі не адзін. Вельмі сумую па сваёй другой радзіме, і дзякуючы вам хоць на пару гадзін змог адчуць тую прыгажосць, што мяне атачала 12 гадоў, якія пражыў там... Яшчэ раз — велізарны вам дзякуй!”

Да культурнай акцыі далучыліся і дыпламаты. Амбуладар Ігар Сокал 16-17 чэрвеня наведваў Мікалаеўскую вобласць. На сустрэчы ў абласной дзяржадміністрацыі (прымаў гасцей першы намеснік старшыні Вячаслаў Бонь і яго калегі) былі таксама Генеральны консул Беларусі ў Адэсе Віктар Чахлоў і першы сакратар Амбулады Беларусі ва Украіне Аляксей Панкраценка. **→ Стар. 4**

ВЕСТКІ

Падарожжа ў часе да Францыска Скарыны

Алесь Мурочак

Шэраг мерапрыемстваў прысвячае 500-годдзю беларускага кнігадрукавання Нацыянальная бібліятэка Беларусі

Выставы, прэзентацыі, конкурсы, урачыстыя перадачы факсімільнага перавыдання твораў Францыска Скарыны ў вядучыя бібліятэкі свету... Пра гэтыя ды іншыя мерапрыемствы з удзелам супрацоўнікаў Нацыянальнай бібліятэкі паведамляе і наша газета. Нядаўна ж намеснік дырэктара НББ Алесь Суша напісаў у рэдакцыю, што 13 чэрвеня быў афіцыйны візіт дэлегацыі Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі ў Прагу. Там госці з Мінска ўсклалі кветкі да помніка Францыску Скарыну: “Сціглая, але вельмі сімвалічная акцыя — гэта ўшанаванне справы і памяці пра вялікага асветніка ў горадзе, у якім 500 гадоў таму сышла з варштата першая беларуская друкаваная кніга”.

А напрыканцы чэрвеня ў самой Нацыянальнай бібліятэцы, у галерэі “Лабірынт” прайшла прэзентацыя кнігі для дзяцей “В гостях у Францыска Скарыны”. Па словах пісьменніцы Алены Стэльмах, гэта толькі першая частка з задуманай серыі “Кніга Волшебства”. Працаваў над выданнем сямейны творчы калектыў: пісьменніца пры стварэнні сюжэта заручылася дапамогай дачок і ўнучак. А псеўданім аўтара кнігі Ева НЭММ утвораны з першых літар імёнаў кожнай з сямі аўтарак. Казка распавядае пра гісторыю Беларусі. Героі кнігі ўмеюць падарожнічаць у часе і ў пэўны момант аказваюцца ў друкарні Францыска Скарыны.

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Далёкія і блізкія

Іван Ждановіч

Выстава “Зора і Вітаўт”, прыверканая да 90-годдзя Зоры і Вітаўта Кіпеляў, адкрылася ў Мінску

Гэта выстава пра тое, які ўдалечыні ад Бацькаўшчыны можна — і трэба! — заставацца беларусамі. Як важна, нягледзячы ні на якія знешнія абставіны, не забывацца пра родавыя карані. Як важна гаварыць, думаць і тварыць — на мове бацькоў, шанавать традыцыі продкаў ды ўсё жыццё імкнуцца да ведаў. І — працаваць, працаваць, працаваць... Бо толькі

ўпартаю працаю, з гарачымі сэрцамі — а яны ж, эмігранты, абодва ў свой час вучыліся і ў савецкіх школах... — ды з глыбокімі, сістэмнымі ведамі можна зрабіць усё тое, што зрабілі на карысць беларускай культуры Зора і Вітаўт Кіпелі.

Між тым самым каштоўным і незвычайным “экспанатам” на выставе ў цэнтры Мінска я б назваў... іхнюю дачку, Алесю Кіпель. Нарадзіўшыся ў Амерыцы, яна не толькі цудоўна гаворыць па-беларуску, але й актыўна ўдзельнічае ў беларускіх справах. І колькі энергіі! У прыцемненай, шматлюднай прасторы галерэі ніяк не

ўдавалася мне зрабіць кадры з ёй “па ходзе жыцця” — расплываліся то галава, то рукі. Удаліся хіба што некалькі статычных здымкаў з ёю, бо Алесь — уся ў экспрэсіўным, эмацыйным руху. На маё пытанне, чым зарабляе на жыццё, усміхнулася, ускінула галаву: “Я юрыст”. А мая калега Антонава, якая была ў амерыканскім доме Кіпеляў, назрала ў паўсядзённасці адносіны Зоры і Вітаўта, потым казала мне: “Алесь — ну чыста бацька! Ён такі ж няўрымслівы, рухавы, імпульсіўны...”. Пры тым толькі Зора, гаварылі на адкрыцці выставы, умела скіраваць

З экспазіцыяй знаёміцца акадэмік Радзім Гарэцкі

ягоную вулканічную энергію, як кажучы, у мірнае русла. А спадар Вітаўт і цяпер, прымаючы нейкае важнае рашэнне, нібы раіцца з жонкаю: “А што б на гэты конт сказала Зора...”. Яна

ж адышла 14 красавіка 2003 года, а Вітаўт працягвае агульную справу, і памочніца яму — дачка Алесь, а таксама й аднадумцы па два бакі акіяну. **→ Стар. 3**

РЭХА ПАДЗЕІ

Справы, мары, спадзяванні

Уражаннямі ад VII з'езда беларусаў свету дзяліліся яго ўдзельнікі

Кацярына Мядзведская

Шматлюдна было ў будынку Міжнароднага адукацыйнага цэнтра імя Ёханэса Рау, калі там праходзіў VII з'езд беларусаў свету — пра тое мы пісалі ў мінулым нумары. На Бацькаўшчыну прыехала больш за 160 дэлегатаў з 22 краін, 145 удзельнікаў было з Беларусі.

У фэе цэнтра — не проста рэгістрацыя: абдымкі, поціскі рук, усмешкі... Нібыта на сустрэчы былых аднакласнікоў гадоў гэтак праз...цаць, толькі ў большым маштабе. Бо на з'езд сабраліся аднадумцы, папличнікі, актыўныя ўдзельнікі беларускага руху. І я сярод гасцей шукала сяброў газеты, нашых пазаштатных аўтараў і тых, з кім раней страчалася па журналісцкіх справах. Прыемна было, калі дэлегаты, гасці падыходзілі, дзяліліся ўражаннямі. Пабачыўшы бэйдж "Прэса. Голас Радзімы" звярнулася да мяне Людміла Курыловіч, намесніца старшыні Нацыянальна-культурнай аўтаноміі беларусаў Маскоўскай вобласці. Людміла на з'ездзе ўжо трэці раз, вельмі падабаецца ёй сёлённая атмасфера — шчырая, цёплая, сяброўская. Узгадала, як у свой час яе маці, Ніна Маркаўна Захарэвіч з Пастаў Віцебскай вобласці, напісала верш "Голас Радзімы". Ён друкаваўся ў газеце, пасля быў пакладзены на музыку: песня і сёння ў рэпертуары гурта беларускай суполкі ў Эстоніі "БЭЗ". Сама ж Людміла Курыловіч, былы матэматык, займаецца жывапісам. Яе 43 карціны, створаныя па вобразках з вершаў матулі, дэманструюцца ў

КАЦЯРЫНА МЯДЗВЕДСКАЯ

Пастаўскім доме рамёстваў. Адкрылася выстава ў час фестывалю "Звіняць цымбалы і гармонікі" і доўжыцца будзе да канца лета.

Пазнаёміліся мы і з Кацярынай Фарондай, кіраўніцай Беларуска-амерыканскай асацыяцыі. У ЗША яна жыве 14 год, мае свой бізнес, сям'ю, аднак і з Бацькаўшчынай сувязі падтрымлівае. Дзякуючы Кацярыне ў некаторых крамах Нью-Ёрка ёсць хлеб з Гродзенскага хлебакамбіната, а ў Маскве і Санкт-Пецярбурзе адкрыліся магазіны беларускіх прадуктаў. Вельмі падабаецца зямлячцы атмасфера добразычлівасці і паразумення, што пануе на з'ездзе. Гаворыць: зноў

збіраецца ў Мінск у кастрычніку — з амерыканскімі інвестарамі будучы ладзіць канферэнцыю па прэзентацыі найвышэй тэхналогій. Займаецца і дабрачыннасцю: часта з-за акіяна паступае гуманітарная дапамога для дзіцячых дамоў Беларусі.

Слухаючы прамовы дэлегатаў, глядзячы ў іх натхнёныя вочы, я згадала, як нядаўна Прэзідэнт Аляксандр Лукашэнка прапанаваў усім беларусам паспрыць адраджэнню малой радзімы: "Давайце хто колькі можа, хто як можа, зробім для нашай малой радзімы тое, што можа зрабіць кожны". Між тым беларусы замежжа ў такіх высакародных справах ужо

Мастак Вячаслаў Ігнаценка выбірае беларускія сувеніры

Супляменніцы з Малдовы сустрэліся са старшынёй таварыства "Радзіма" Максімам Дубянком

Людміла Курыловіч прадстаўляе суполку Маскоўскай вобласці

ўдзельнічаюць: пашыраюць веды пра сваю малую радзіму ў свеце. Мы пісалі, напрыклад, пра фотавыставу "Родныя сямлібы" кіраўніцы Беларускага культурнага руху Малдовы Ганны Мазур (ГР, 28.07.2016). Выстава праходзіла ў Бюро міжэтнічных адносін Малдовы, і фотамастачка плануе прадставіць яе на святкаванні Дня беларускага пісьменства ў Кішыньве. Гэта 30 фотаработ з маляўнічымі краявідамі вёсак Беразоўка ды Варона Астравецкага раёна Гродзеншчыны: адтуль родам бацькі Ганны. На здымках бачны простыя вясковыя побыты, праца высюўцаў. Па прызнанні Ганны, выстава стваралася ў падарунак родным і ўсім цяперашнім і былым жыхарам тых мясцовасцяў.

Пэўна, у кожнага дэлегата-беларуса замежжа ёсць свае праекты, скіраваныя на захаванне родных традыцый, культуры, памяці. Ганаровы консул Беларусі ў Казані, старшыня Беларускай грамады "Спадчына" Сяргей Марудэнка заклапочаны ўсталяваннем помніка Янку Купалу ў прывольжскім сяле Пячышчы. А Сяргей Сіроткін і Аляксей Сапега з Швейцарыі дбаюць пра перазахаванне ў Беларусі праху княгіні-мецэнаткі Магдалены Радзівіл: на яе грошы, напрыклад, выдаваўся зборнік "Вянок" М. Багдановіча. Яшчэ адзін іх клопат — усталяванне помніка Тадэвушу Касцюшку ў швейцарскім Залатурне. Пра паспяховы праект "Беларускія вёскі Расіі" расказвала намесніца старшыні ФНКА "Беларусы Расіі"

Тамара Яшына. Нядаўна, казалася, выйшла брашура пра сяло Лабанаўка Усурыйскай гарадской акругі Прыморскага краю: заснаванае яно беларусамі 110 гадоў таму, аднак і сёння жывуць у ім беларускія традыцыі, словы. У брашуры ёсць і здымкі першых жыхароў-перасяленцаў, іх дзяцей, унукаў, праўнукаў.

Старшыня Іркуцкага таварыства беларускай культуры імя Яна Чэрскага Алена Сіпакова падарыла мне каляндарык, у якім пазначаны асноўныя мерапрыемствы суполкі. І бліжэйшае: Фэстываль беларусаў свету на Байкале. Пра яго мы яшчэ напішам. Звярнула я ўвагу і на кашулю актывіста моладзевага гурта "Крывічы" Алега Рудакова. Самаробная! Ільняная, бялюткая, з чырвоным арнаментам — святочная. "Пашыла-вышыла яе кіраўніца гурта Воля Галанавіч, — пахваліўся Алег. — Дый сама яна ў вышыванай кашулі". Суразмоўца прызнаецца: "Кожны З'езд беларусаў свету — святочная падзея. Гэта сустрэчы з сябрамі, новыя знаёмствы, і грунтоўная размова, а пасля — практычныя вынікі".

ПЛАНЕТА ЛЮДЗЕЙ

Сінія васількі, белыя рамонкі

Гурт "Пралескі" з даўгаўпілскага Цэнтра беларускай культуры ўпершыню паўдзельнічаў у фэсце "Вянок дружбы" ў Бабруйску

Газета пісала пра ўдзел у Міжнародным фестывалі народнай творчасці "Вянок дружбы" артыстаў з Сардзініі, гурта "Купалінка" з Тальяці. Згадваем і мы свята сяброўства і талентаў: наш гурт "Пралескі" паўдзельнічаў у ім упершыню. Дарэчы, Даўгаўпілс — горад-пабрацім Бабруйска. Латвію на фэсце прадстаўляў і латышскі танцавальны гурт "Уса" з Саласпілса. Калі ў Бабруйск-Арэне было адкрыццё фэсту, кожны гурт выконваў па адным нумары. "Пралескі" спявалі ўжывую, без фанэграмы латышскую народную песню з перакладам на беларускую мову. Потым гурт выступіў з асабістымі канцэртамі ў аграгарадку Туголіца, на Бабруйскім заводзе трактарных

дэталей і агрэгатаў, на цэнтральнай плошчы горада. Спявалі беларускія, латышскія і латгалльскія песні. Усюды прымалі нас цёпла, сардэчна.

На конкурс "Вянок дружбы" дзяўчаты з "Пралесак" пры дапамозе супрацоўнікаў Цэнтра беларускай культуры зрабілі вянок "Адзінства культур і народаў". Вянок зшыты з льянога палатна, сатканага на кроснах беларускай жанчынай у Пастаўскім раёне, напоўнены збожжам, якое сабраў латышскі селянін на полі ў Даўгаўпілскім раёне. Кампазіцыю ўпрыгожваюць стужкі сцягоў Беларусі ды Латвіі, нацыянальныя кветкі (беларускі васількі і латышскі рамонак), жытнёвыя каласы. Вянок сімвалізуе сяброўства народаў, гэта і сімвал беларусаў на латвійскай зямлі, якія шануюць сваю спадчыну, беларускую культуру. Вянок мы ўручылі мэру Бабруйска, за яго атрымалі дыплом і ўзнагароду, а твор перададзены ў Музей фестывалю.

Беларусы Даўгаўпілса на фэсце "Вянок дружбы"

"Пралескі" прывезлі ў Бабруйск і нацыянальны сувенір Латвіі. Ён перададзены ў фонды Бабруйскага краязнаўчага музея: латгалльская кераміка з абрысам Даўгаўпілскай крэпасці. З 2012-га нашы гарады — пабрацімы, заключана пагадненне аб дружбе і добрасуседскіх стасунках. У Бабруйск і Даўгаўпілс шмат агульнага: стаяць на маляўнічых берагах Бярэзіны і Дзвіны-Даўгавы, у XIX стагоддзі ў гарадах пабудавалі крэпасці, гэта шматнацыянальны і мультыкультурныя паселішчы з багатай гістарычна-культурнай спадчынай. Пра тое і казалася я на прыёме ў мэра, калі перадавала падарунак фестывалю.

Мы годна прадставілі на фэсце свой горад і Латвію. Для нас пабыць на такім свяце — гэта і поспех, і новы досвед. На закрыцці фэсту "Пралескі" спявалі кранальную латышскую песню "Nekur nav tik labi kā mājās" з перакладам і на беларускую мову. Сапраўды, нідзе так добра не будзе, як дома. Дзякуем Генеральнаму консульству Беларусі ў Даўгаўпілсе і Амбасадзе Беларусі ў Латвіі — за вырашэнне візавых ды інфармацыйных пытанняў, а Даўгаўпілскай гарадской думе — за фінансаванне пазездкі.

Жанна Раманоўская, кіраўніца Цэнтра беларускай культуры, г. Даўгаўпілс

ВЕСТКІ

Дзякуй, Даяна!

Сербская пісьменніца пераклала на родную ёй мову знакаміты зборнік Максіма Багдановіча "Вянок"

Прэзентацыя "Вянка" на сербскай мове прайшла нядаўна ў Мінску, у Літаратурным музеі Максіма Багдановіча. Падзея — унікальная: да 100-годдзя з дня памяці паэта ў Бялградзе была выдадзена кніга "Венац". Аўтар перакладаў — маладая сербская пісьменніца Даяна Лазарэвіч.

"Чым болей сходзіць дзён, на чэй — тым імя мілае вышэй"... Гэта ж і пра паэзію Максіма Багдановіча можна сказаць, якая і праз сто гадоў кранае сэрцы, заворавае, натхняе маладых творцаў з розных краін. Сведчанне таму і сербскае выданне. На прэзентацыю ў Мінск прыезджала перакладчыца. Сярод тых, хто спрыяў выхаду кнігі паэзіі Максіма Багдановіча ў Сербію — вядомы славіст, доктар філалагічных навук, акадэмік Сербскай акадэміі навук Іван Чарота і былы Амбасадар Беларусі ў Сербіі Уладзімір Чушаў.

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Далёкія і блізкія

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Што, аднак, стала справаю жыцця вядомых беларусаў з Нью-Ёрка? У прэс-рэлізе, які прыйшоў у рэдакцыю напярэдадні падзеі, гаворыцца, што паўсюль Зора і Вітаўт былі актыўнымі ўдзельнікамі беларускага жыцця: ладзілі скаўцкія ды іншыя нацыянальныя імпрэзы, канцэрты, фестывалі, канферэнцыі. "Шматгадовая праца ў Нью-Ёркскай публічнай бібліятэцы дала магчымасць паспрыяць разбудове беларускіх фондаў розных амерыканскіх бібліятэк, сабраць унікальную калекцыю беларускіх ладзіць выставы беларускага друку, збіраць архівы, складаць бібліяграфіі, займацца навуковай працай. Сябры Беларускага інстытута навукі і мастацтва (ад 1982 года Вітаўт Кіпель з'яўляецца яго дырэктарам), яны шмат выступалі на канферэнцыях ды іншых мерапрыемствах, расказваючы пра Беларусь і беларусаў. Ад пачатку 1990-х гадоў Вітаўт і Зора сталі частымі гасцямі на Бацькаўшчыне, перадавалі каштоўныя выданні ў беларускія бібліятэкі, удзельнічалі ў навуковых і грамадскіх імпрэзах, дапамагаючы беларускаму руху — чым і дзе тое было магчыма".

Шмат паспрыялі таму, каб выстава "Зора і Вітаўт" здзейснілася, намесніца дырэктара Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва Наталля Гардзюк і дырэктар галерэі "Універсітэт культуры" Павел Сапоцька. Наталля прызналася на адкрыцці: такая ідэя з'явілася ў яе, калі ў фон-

ды БДАМЛІМа пачалі перадавацца каштоўныя матэрыялы з Нью-Ёрка, з кіпелеўскага Беларускага інстытута навукі і мастацтва. Рыхтуючы тэкст да друку, я пабачыў на сайце музея каштоўную інфармацыю: 16 чэрвеня 2014 года ў музеі заснаваны Цэнтр камплектавання і вывучэння дакументаўнай спадчыны беларускага замежжа. А ўжо 6 кастрычніка таго ж года ў БДАМЛІМ былі перададзены найкаштоўныя матэрыялы з Нью-Ёрка, сярод якіх і аўтографы Янкі Купалы і Уладзіміра Жылкі. Мяркую, пра тое, як папаўняюцца фонды музея, мы яшчэ асобна раскажам іншым разам.

Робіць гонар нам усім, што выстава "Зора і Вітаўт" адкрылася — у цэнтры Мінска, у мастацкай галерэі "Універсітэт культуры" (Палац Рэспублікі). Зроблена гэта да 90-х угодкаў Зоры (нарадзілася 1 ліпеня 1927 года) і Вітаўта Кіпеляў: як знак вялікай павагі, удзячнасці Беларусі двум нашым суайчыннікам, якія ў за-

Зора Кіпель

межжы так шмат зрабілі для Бацькаўшчыны. У экспазіцыі адлюстравана разнастайная і багатая творчая спадчына, актыўная грамадская дзейнасць, розныя этапы жыцця юбіляраў. Выстава дастасавана і да VII З'езда беларусаў

свету. Яе арганізатары — Беларускі дзяржаўны архіў-музей літаратуры і мастацтва, Міжнароднае грамадскае аб'яднанне "Згуртаванне беларусаў свету "Бацькаўшчына" і мастацкая галерэя "Універсітэт культуры" Беларускага дзяржуніверсітэта культуры і мастацтваў.

Горад Мінск, ранейшы Менск — не чужы як для Зоры, так і Вітаўта: абодва ж тут нарадзіліся. І на пачатку 40-х былі менчукамі, тут вучыліся, а з наступленнем савецкіх войскаў разам з бацькамі падаліся на Запад: на тое былі свае прычыны. "Вітаўт і Зора пазнаёміліся ў акупаваным Мінску, — чытаем у прэс-рэлізе. — Пазней вучыліся разам у Беларускай гімназіі імя Янкі Купалы ў павяненнай Германіі, ва ўніверсітэтах Марбурга (Германія) і Лювена (Бельгія). У сярэдзіне 50-х следам за бацькамі выехалі ў ЗША, дзе і пасяліліся настаяць".

На стэндах — рэчывы дакументаўныя аповед пра жыццё, дзейнасць як Зоры і Вітаўта, так і бацькоў іхніх. Кнігі, публікацыі ў розных выданнях. Прыцягвае ўвагу кніга Зоры Кіпель "Дні аднаго жыцця... Успаміны, артыкулы. Дзёнікі", што пабачыла свет у Мінску ў 2010-м. А кніга Вітаўта Кіпеля мае назву "Жыць і дзеіць". Прадстаўлены грунтоўныя выданні "Беларускі й беларусаведны друк на Захадзе", "Беларускія слоўнікі й энцыклапедыі"... Шмат фотаздымкаў, дакументаў, рукапісаў розных гадоў. А Лявон Савёнак,

Алеся Кіпель з Сяргеем Мартынавым на выставе

бацька Зоры, аказваецца, мой калега: з 1921 па 1929 год працаваў у рэдакцыі газеты "Савецкая Беларусь" (цяпер "Советская Белоруссия") — спачатку перакладчыкам, потым загадчыкам аддзелаў і раз'язным карэспандэнтам.

Пра тое сведчыць даведка, выдадзеная ў рэдакцыі 2 сакавіка 1929 года. Ёсць і ўнікальныя рэчы. Ляжаць за шклом "самаробныя карты з беларускіх лагераў Ды-Пі" — для перамешчаных асоб, зробленыя Лявонам Савёнкам у Германіі ў другой палове 1940-х. І выразаныя з дрэва шахматы адтуль жа. На адным са стэндаў ёсць "Похвальная грамота" з партрэтамі Леніна і Сталіна ўверсе: "Выдана ученику 3 класа 26-й средней школы г. Орла Орловской области Зубковскому (прозвища па маці. — Аўт.) Витовту за отличные успехи и примерное поведение". Але чаму там аказаўся хлопчык, што нарадзіўся ў 1927-м у Менску?

На падобныя пытанні цяжка было б знайсці адказы ў савецкі час. Прынамсі, у адкрытым друку. Куратар выставы

Наталля Гардзюк сцісла прыадкрывае тую таямніцу ў прэс-рэлізе: "Бацькамі Зоры і Вітаўта былі ўдзельнікі беларусізацыі 1920-х гадоў, рэпрэсаваныя ў 1930-х: Яўхім Кіпель, дзякуючы якому быў уратаваны "Тэстамэнт" Уладзіміра Жылкі, ды Ля-

Вітаўт Кіпель

вон Савёнак, аўтар дасціпнага "Дзёніка Ів. Ів. Чужанінава". Іх маці — абедзве настаўніцы: Марыя Кіпель, якая спявала ў хоры Уладзіміра Тэраўскага, і Апалонія Савёнак, добрая знаёмая жонкі Янкі Купалы — Уладзіслава Луцэвіч". На выставе, дарэчы, можна пачытаць і фрагменты ўспамінаў спадарыні Апалоніі пра дом Купалы ды пра тое, якімі гасціннымі гаспадарамі былі сам Янка Купала і Купаліха — так звалі сябры-прыяцелі жонкі паэта.

Зора і Кіпель у 1944-м мелі — па 17 гадоў: як сённяшнія старшакласнікі. А бацькі іх, Яўхім Кіпель і Лявон Савёнак, прайшоўшы праз сталінскія рэпрэсіі, пэўна ж, ніякіх ілюзій наконце сваёй будучыні ў СССР не мелі. Таму і падаліся на Запад, калі наступалі савецкія войскі. Так і не вярнуліся дадому. І доўгі час лічылася, што ўсе беларусы, хто аказаўся "за Бугам" у сілу розных абставінаў — не нашы... Як не ўгадаць тут: "І людзей будзем долго делить на своих и врагов"... Вядомыя радкі Уладзіміра Высоцкага — пра цяжкі час, калі войны, рэпрэсіі

тусаваці людзей, нібы калоды карт. Нестандартная творчасць акцёра, паэта, барда, у якога беларускія родавы карані, выклікала ў савецкіх ідэолагаў шмат пытанняў, а цяпер пра куміра здымаюцца фільмы, і паэзія Высоцкага гучыць у старэйшых класах школ. Вось і дзеля таго, каб лепш разумець мінулае Айчыны, каб весці канструктыўны дыялог з беларусамі па ўсім свеце — пэўна ж, патрэбны такія выставы. І каб людзей не дзяліць больш на сваіх і ворагаў.

НАВАКОЛЛЕ

"Ельня": урокі ў імя будучыні

Іна Ганчаровіч

Першы ў Беларусі спецыялізаваны экалагічны клас ужо год працуе ў школе аграгарадка Германавічы: побач з самым буйным у Беларусі азёрна-балотным комплексам

Як навучыць дзяцей бацьчы прыроды, адчуваць яе жывое дыханне, чуць голас аб дапамозе — тое ведаюць настаўнікі Германавіцкай сярэдняй школы, што ў Шаркаўшчынскім раёне Віцебшчыны. Там летась быў адкрыты спецыялізаваны экаклас. Праз веды школьнікі рыхтуюцца, вобраза кажучы, шляхам ад экалогіі прыроды — да экалогіі душы. Бо толькі ў такой суладнасці, як вядома, і магчыма выжыць людзям у будучыні.

Тэхнічны каардынатар ініцыятывы па стварэнні экакласа ў Германавічах Мікалай Чэркас гаворыць, што ўсё пачалося з ідэі: расказаць юным жыхарам пра ўнікальнасць мясцовасці, далучаць іх да прыродаахоўнай дзейнасці. Аграгарадок жа — побач з самым буйным у Беларусі азёрна-балотным комплексам "Ельня". Гэта край азёр, у сезон там цэлае мора журавін, да таго ж гэта царства пералётных птушак і ўнікальных жывёл. Аднак людзі не заўсёды беражліва ставіліся да такога прыроднага багацця: вырубкі ды непрадуманая меліярацыя, якія адбыліся ў мінулым стагоддзі, ледзь не прывялі да знішчэння балота Ельня. "Толькі дзякуючы маштабнай, праведзенай ПРААН сумесна з Мінпрыроды Беларусі ды прадпрыемствам "Кока-Кола Беўрыджыз" у 2015 годзе, гідралагічны рэжым гэ-

тага месца быў амаль цалкам адноўлены, — задаволены зробленым навуковец. — А для таго, каб наглядна паказаць усю маштабнасць трагедыі, якая здарылася толькі па віне чалавека, каб навучыць юных жыхароў-суседзяў Ельні беражліва ставіцца да прыроды, мы і вырашылі стварыць экаклас на базе мясцовай школы".

Давайце зазірнем: што там, за дзвярыма новага школьнага кабінета? Сталы, крэслы — як у звычайным класе. А яшчэ паўсюль бачым аб'ёмныя фігуркі жывёл і птушак, рознае абсталяванне для лабараторных даследаванняў: прабіркі, мікраскопы. І што важна: усё, што даследуюць вучні, ёсць магчымасць адлюстравана ў вялікім плазменным экране. Яшчэ ў класе ёсць інтэрактыўныя панэлі, на якіх можна разгледзець, напрыклад, з чаго складаецца мох.

Альбо даведацца, чым харчуюцца ваўкі, лісы ды іншыя насельнікі заказніка "Ельня". І можна пачуць, як спявае верацённік альбо курлыкаюць журавы, вухаюць совы... Вельмі шмат цікавых інфармацыйных плакатаў, на якіх адлюстравана ўся гісторыя ландшафтнага заказніка. Дарэчы, на адным з іх можна разгледзець і таго, ад каго залежыць будучыня балот: дастаткова паглядзець у люстэрка на плакаце — і ўбачыць сябе.

Мікалай Чэркас гаворыць, што ў настаўнікаў Германавіцкай школы цяпер ёсць магчымасць не толькі расказаць дзецям, але і наглядна паказаць: як фармавалася балота, хто там жыве, чаму гэтае месца ўнікальнае і, галоўнае, навошта яго неабходна берагчы. У новым класе праходзяць як урокі, факультывы юных экалагаў, так і заняткі членаў школьна-

У заказніку "Ельня" шмат звяроў і птушак

га лясніцтва. І хоць займацца юным лесаводам прыходзіцца цэлы год і ў пазаўрочны час, ды стаць працаўніком лесу тут марец многія школьнікі. Нават у дні вакацыі сябры школьнага лясніцтва прыбіраюць смецце, пакінутае нядбайнымі турыстамі, ці то майструюць шпакоўні, вядуць назіранні. Наглядаюць з цікавасцю, як бяруцца ў сілу 3000 соснаў, высаджаныя імі ўвесну.

Інтэрактыўны праект "Прырода роднага краю", рэалізаваны пры падтрымцы ПРААН і прадпрыемства "Кока-Кола Беўрыджыз", — першы ў Беларусі. Ён скіраваны як на экывыванне школьнікаў, так і ў будучыню. Спадзяемся, экаклас у Германавічах стане прыкладам для тых, хто шукае новыя прыёмы далучэння школьнікаў да прыродаахоўнай дзейнасці.

СУСЕДЗІ

Родныя галасы з Мікалаева

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Цяпер у Мікалаеве, гаварыў Ігар Сокал, працуюць два канвееры, на якіх збіраюцца беларускія трактары і камбайны. Да таго ж у горадзе вялікая дыяспара беларусаў. “Для нашай краіны супрацоўніцтва з Украінай і, у прыватнасці, з Мікалаевам з’яўляецца стратэгічным”, — адзначыў Амбулсатар. Сустрэліся дыпламаты з мэрам Мікалаева Аляксандрам Сянкевічам, наведалі офіс і зборачныя лініі групы кампаній “Техноторг” — афіцыйных дылераў ва Украіне вядомых брэндаў “МТЗ” і “Гомсельмаш”.

Амбулсатар Беларусі ва Украіне сустрэўся і з актывам Мікалаеўскага абласнога грамадска-культурнага таварыства беларусаў “Голас Радзімы”, кіраўніцтвам Мікалаеўскага абласнога краязнаўчага музея. “Ігар Сокал перадаў музею беларускі нацыянальны касцюм, кнігу Глеба Кудрашова “Малітва да Тараса пад Беларускім небам” і фрагмент Слуцкага пояса — для іх размяшчэння на адмысловым экспазіцыйным стэндзе, прысвечаным этнічным беларусам, якія жылі ў Мікалаеўскай вобласці”, — чытаем на сайце Амбулсатара. Актывістам суполкі перададзены выданні, прысвечаныя 500-годдзю беларускага кнігадрукавання.

Вечарам якраз Ігар Сокал і адкрыў с’я святочны канцэрт, што ладзіўся ў плыні Дзён беларускай культуры ў Мікалаеўскай вобласці. А канцэрт беларускай суполкі дапамаглі зладзіць супрацоўнікі ўпраўлення культуры, нацыянальнасцяў і рэлігіі абласной дзяржаўна-адміністрацыі, Аблас-

На святочнай сцэне ў Мікалаеве выступалі як мясцовыя беларусы, так і артысты з Кобрына

нога палаца культуры, актывісты з Рады нацыянальных таварыстваў вобласці, а таксама творчыя людзі з Мікалаеўскага дзяржаўнага вышэйшага музычнага вучылішча і Мікалаеўскага каледжа культуры і мастацтваў. Тацыяна Дзяменнікава ў сваім вітальным слове пажадала ўсім — добра, любові, міру, падзякавала сярод іншых і Консульству Беларусі ў Адэсе, Амбулсатара Беларусі ва Украіне за дапамогу ў арганізацыі канцэрта.

Дзякуючы беларускай дзяржаве ўпершыню на свята ў Мікалаеве прыехалі артысты з самой Беларусі — народны тэатр “Крынічка” з Кобрынскага Палаца культуры. “Яны

прадставілі беларускія народныя песні, у тым ліку і абрадавыя. Прычым — вельмі таленавіты, і пакарылі ўсіх сваім запалам, майстэрствам і вялікай беларускай душой, гатовай аддаць гэтаму свету сваю чысціню і шчырасць, а яшчэ — уменне радавацца і жартаваць”, — чытаем на адным з сайтаў. Спадабаліся мікалаеўцам і меладычныя беларускія і ўкраінскія песні, якія ім падарыў Мікола Коваль (барытон) — народны артыст Украіны, лаўрэат міжнародных конкурсаў, прафесар Нацыянальнай музычнай акадэміі Украіны. Пра яго, ураджэнца вёскі Аздамічы Столінскага раёна, наша газета пісала

(“Вярнуцца з песнямі” — ГР, 3.10.2013). Спадзяемся, збудзецца і вялікая мара вобразаў на сцэне Украінскай оперы: паспяваць на сцэнічных пляцоўках Бацькаўшчыны. Магчыма, і ў фармаце Фэстаў творчасці беларусаў свету (чарговы, трэці пройдзе ў верасні) было б цікава запрасіць у Беларусь як Міколу Аляксеевіча, так і ягоную жонку, заслужаную дзяячку мастацтваў Украіны Тамару Коваль (сапрана), іх таленавітых дачок — яны ж таксама таленавітыя артысткі!

Ад імя нацыянальна-культурных таварыстваў Мікалаеўшчыны віншавала мікалаеўцаў з першымі

на зямлі Паўночнага Прычарнамор’я Днямі беларускай культуры Лаліта Каймаразава, старшыня праўлення Рады нацыянальных таварыстваў. Яна падзякавала Тацыяне Дзяменнікавай за яе працу, за яе падзвіжніцтва ў захаванні ды развіцці беларускай культуры на мікалаеўскім зямлі. Дзякуючы праграмам суполкі, прысвечаным гісторыі, традыцыям Беларусі, яе пісьменнікам, песням, гарадам і вёскам, выдатным і непаўторным куткам прыроды і сама Лаліта палюбіла край палёў і лясоў, рэчак і азёр, неабсяжнай вышыні-сінечы нябёсаў, але асабліва — беларускую мову. Таму й сваю любоў да Беларусі, яе людзей Лаліта Каймаразава выказала, прачытаўшы верш Якуба Коласа на яго роднай мове. Гэта ўражвае!

І ў суполцы “Голас Радзімы” ёсць свае таленты. На святочным канцэрце выступала яе фальклорная група, дзе гарманістам Эдуард Куцэнка, ды актывістка суполкі з горада Першамайска, спявачка Валянціна Каракіна-Смолка. Заваражыў мікалаеўцаў і госьць з Кобрына Арцём Хоцімка: “Яго аксамітны голас пранікаў у самае сэрца і прымушаў вібраваць ва ўнісон мелодыі, слоў песні, выносіў у далёкія далі беларускіх лясоў і палёў, выклікаў у памяці знаёмыя вобразы з усім вядомым беларускім і ўкраінскім песен”. Напрыканцы канцэрта зала апладзіравала артыстам стоячы. Што ж, песні ды вершы сапраўды збліжаюць народы. Як і ўдумлівыя энтузіясты з беларускіх суполак, якія, нібы моцныя дрэвы, “растуць” і ўверх, і ў глыбіні роднай культуры.

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Вечарына з песнямі

Традыцыйная беларуская “Вечарына з “Купалінкай”, што прайшла ў літоўскай Клайпедзе, мела неверагодны поспех

У дворыку Дома нацыянальных абшчын Клайпеды — шматлюдна. Гукі мелодый завабліваюць усё больш глядачоў. Гэта выступае “Купалінка” — гурт беларускай песні пры суполцы “Крыніца”, любімы жыхарамі горада. Творчая кіраўніца гурта Валянціна Снігур не як і прапанавала праводзіць у прыморскім горадзе фальклорнае свята “Вечарына з “Купалінкай”. Знайшліся ў яе аднадумцы, і вось ужо такое свята ладзілася ў Клайпедзе ў шосты раз.

Да нас прыехалі ў гасці саліст ансамбля “Світанак” з літоўскага Вісагінаса Сяргей Шабалаў і ансамбль “Паўлінка” — з латышскай Ліепаі, з суполкі “Мара”. На пачатку канцэрта ўсіх вітаў Ганаровы консул Беларусі ў Клайпедзе Мікалай Логвін.

Спадабалася глядачам выступленне Сяргея Шабалава. Гэта ж не толькі таленавіты спявак, але й сапраўдны артыст! Яго нумары — як тэатр аднаго актывіста: у іх і тонкі гумар, і запал, і вяселосць... Публіцы такое жывое ўвасабленне на сцэне беларускай песеннай культуры вельмі падабаецца: пасля кожнай песні глядачы крычалі Сяргею: “Брава! Біс!” Асабліва

У Клайпедзе па-беларуску спяваюць і дзеці

ж кранула ўсіх кампазіцыя пра маці. Зачараваў глядачоў і ансамбль “Паўлінка”. Мы перакананы, што яго кіраўніца Жанна Буйніцкая — такі ж шчыра адданы беларускай песні чалавек, як і наша Валянціна Снігур.

Выступалі на свяце і юныя артысты: гурты “Лад” і “Верасок”. Глядзец, слухаць іх — вялікая радасць: ёсць каму ў Клайпедзе пераймаць родныя традыцыі! Вельмі кранальна выглядалі нашы хлопчыкі і дзяўчынкі: усе — у нацыянальных касцюмах. Спявалі беларускія песні, танцавалі... А калі была тэатралізаваная дзея, то “гулялі” з дзецьмі на сцэне Валянціна Снігур ды

Ірына Сімацова. Вядучай “Вечарыны з “Купалінкай” была Наталля Дамненка. Усю праграму канцэрта яна правяла па-беларуску: чытала вершы, казалася шмат добрых сардэчных слоў гасцям, удзельнікам, глядачам свята. А чаго вартыя яе лірычныя адступленні!

Мяркуючы па бурных апладзіс-ментах, свята сапраўды атрымалася! Прыгожыя песні, яркія касцюмы артыстаў, добры настрой глядачоў... З нецярпеннем чакаем новых сустрэч, новых песень.

Ірына Мількоўская, сябра Беларускай грамады “Крыніца”, г. Клайпедэ, Літва

ВЕСТКІ

Буслы ў Заураллі

Рыгор Арэшка

У сяле Новаільнскае майстравалі... птушак

У чарговы раз даслала нам інфармацыю Людміла Урванцава, кіраўніца Нацыянальна-культурнага цэнтра “Бацькаўшчына” з Кургана: дзве міні-праграмы ды здымкі. З іх бачна: 8 ліпеня актывісты суполкі ладзілі імпрэзы на выездзе — на курорце “Озеро Медвежье” ды ў сяле Новаільнскае. Мы заглянуць у інтэрнэт і высветлілі: у Петухоўскім раёне беларускае пасяленне “раз-мешчана па паўночнай і ўсходняй мяжы прэснага возера Прудок, якое знаходзіцца ў 200 метрах ад паўночна-ўсходняга берага салёнага Мядзведжага возера”.

Сяло заснавалі перасяленцы з Няпоратаўскай воласці Себежскага павета Віцебскай губерні (цяпер — тэрыторыя Себежскага раёна Пскоўскай вобласці Расіі) у 1854 годзе. Перасяленцы па дзярж-статусе былі панцёрнымі баярамі: прафесійнымі ваярамі, якія ў мірны час займаліся сельскай гаспадаркай. Калі пачыналіся баявыя дзеянні, то павінны былі ў баявым уборы (кальчужа-панцеры) на кані ўступіць у га-

3 буслянкі каля ганка

сударавы войска. З часам значэнне панцёрных баяраў як воінаў зменшылася, і яны займаліся некаторымі важнымі дзяржаўнымі справамі: перавозілі пошту і казну, забяспечвалі царскі двор харчаваннем. Вось іх нашчадкі і жыюць у Новаільнскім, з супляменнікамі цяпер сябруюць актывісты “Бацькаўшчыны”.

З раніцы ў сяле быў конкурс “Аист в доме — ЛАД в семье” (так у міні-праграмы...) на лепшыя вы-явы буслоў і буслянак, а потым і канцэрт. На здымках бачна: умельцы скарыстоўвалі пластык, метал, дрэва. Самаробкамі ў Новаільнскім упры-гожваюць дамы: ёсць там цяпер і вялікія, і мініяцюрныя кампазіцыі.

Канцэрт у беларускім сяле, мяр-куем, прысвечаны Купаллю. А ў той жа дзень у 16.30 і ў клубе курорта “Озеро Медвежье” значыцца ў міні-праграмы канцэрт, а потым “Празд-ник у воды “Купалье” — до утра”.